

Virketrang

Bedrifter som ønsker seg de beste og mest kreative arbeidstagerne, må tilby arbeidsplasser med mening.

Min farfar var gründer med blandeverk og sagbruk. Han klarte aldri å slutte å jobbe. Som pensjonist kom han daglig opp på gården vår for å hjelpe til. Hver morgen hele sommeren lå syttiåringen i gulrotåkeren og buntet ti og ti gulrøtter sammen. Så gikk han hjem til farmor for lunsj og gledet seg over å «ha bidratt til at folk har mat på tallerkenen», som han selv sa.

Slik var det i mange år. Men en sommer var det slutt. «Hvordan har du det», spurte jeg. Han var taus lenge, stirret på meg og sa «Jeg har mistet all virketrang, Mari».

Han hadde ikke lenger helse til å jobbe. Han var fortvilet, og den fortvilelsen varte helt til han døde.

Virketrangen, ønsket om å bidra, er en iboende egenskap hos de aller fleste mennesker. En rekke spørreundersøkelser viser at opplevelsen av å ha en jobb som er nyttig for samfunnet samvarierer med motivasjon og trivsel på jobb samt opplevelsen av lykke. Vi er til og med villige til å gå ned i lønn for å få arbeid som oppleves som nyttig, viser forskningen.

Temaet har også vært gjenstand for eksperimentelle studier, blant annet av den kjente adferdsøkonomen Dan Ariely. Her blir deltagerne gjerne satt til å løse oppgaver. De får lønn for hver oppgave de løser, men lønnen blir litt mindre for hver gang. Spørsmålet er hvor mange oppgaver de ønsker å løse før de gir seg - hvor lav lønn er de villige til å jobbe for?

Forskjellige deltagere må løse disse oppgavene under forskjellige betingelser. For noen deltagere blir oppgaven satt inn i en kontekst som gjør at deltagerne føler de gjør noe nyttig, mens andre deltagere får oppgaven presentert i en helt meningsløs kontekst.

Gjentatte ganger har man funnet at deltagerne jobber lenger, hardere og for mindre penger dersom oppgaven blir presentert som meningsfull.

Det høres sikkert velkjent ut. Mange av oss har kjent på

Virketrangen, ønsket om å bidra, er en iboende egenskap hos de aller fleste mennesker. En rekke spørreundersøkelser viser at opplevelsen av å ha en jobb som er nyttig for samfunnet samvarierer med motivasjon og trivsel på jobb samt opplevelsen av lykke, skriver artikkelforfatteren.

Foto: Fartein Rudjord

Fredagskronikken Mari Rege

håpløsheten etter å ha blitt satt til å gjøre en arbeidsoppgave som oppleves helt meningsløs - det være seg å selge et produkt som er så dårlig at folk må lures for å være villige til å kjøpe det, eller å skrive en rapport som man vet uansett ikke vil bli lest.

For noen er det ikke kun enkelte arbeidsoppgaver som oppleves som meningsløse, for noen oppleves hele jobben som meningsløs. En stor internasjonal spørreundersøkelse som inkluderer 27.000 arbeidstagere i 37 land - International Social Survey Program - spør hvor enig du er i påstanden: «Min jobb er nyttig for samfunnet». Samfunnsøkonomene Robert Dur og Max van Lent har i artikkelen «Socially Useless Jobs» analysert svarene i denne undersøkelsen. De finner at åtte prosent svarer at de er uenige i dette utsagnet og 17 prosent er hverken enig eller uenig.

Det er kun 75 prosent som sier at de opplever at jobben sin er nyttig. Disse trives i større grad på jobb, har høyere yrkes stolthet og ønsker seg i mindre grad en ny jobb, sammenlignet med dem som ikke opplever jobben som nyttig, viser studien.

Men hvilken type jobber har disse arbeidstagerne som opplever så lite mening?

Studien viser at misfornøyde arbeidstagere er overrepresentert innenfor finans, salg, markedsføring og kommunikasjon, der spesielt mange

opplever jobben sin som lite nyttig for samfunnet.

Ønsket om å gjøre noe nyttig som voksen, ser også ut til å være viktig for kommende generasjoner, spesielt jenter. I forskningsprosjektet U-say undersøker vi forskjellige verktøy som kan styrke elevenes motivasjon. Her stiller vi alle elevene som går første år på videregående skole i Rogaland og Akershus spørsmålet:

Tenk på årsakene til at du lærer og arbeider godt på skolen. Hvor enig eller uenig er du?

«Jeg vil bruke kompetansene for å gjøre noe bra for andre.»

Kun 10 prosent av jentene og 18 prosent av guttene sa de var uenig i dette utsagnet. Hele 60 prosent av jentene og 46 prosent av guttene svarte at de var enig. Disse elevene vil være opptatt av mer enn lønn når de møter arbeidslivet.

Etter stadig mer kritikk, annonserte Facebook-gründer og toppsjef Mark Zuckerberg selskapets nye visjon: «Give people the power to build community and bring the world closer together». Det er veldig lurt å innbille både seg selv, sine arbeidstagere og oss andre at

... misfornøyde arbeidstagere er overrepresentert innenfor finans, salg, markedsføring og kommunikasjon, der spesielt mange opplever jobben sin som lite nyttig for samfunnet

dette er sant. Det er viktig for å gjenopprette Facebooks omdømme hos brukere, som igjen vil gi mer inntekter fra annonsører, men minst like viktig for å beholde alle de smarte og kreative hodene som er med på å videreutvikle Facebook.

Zuckerberg vet nok så inderlig vel at arbeidstagere vil ikke, uansett lønn, bruke sine talent og krefter på arbeid som gjør verden verre.

Mari Rege, professor i samfunnsøkonomi, Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger
Twitter: @MariSRege

Mer debatt s. 28-29 →

Norge skal ikke inn i en klimaunion med EU

Ola Elvestuen (V), klima- og miljøminister

Fredagskronikken

Alexander Cappelen

Bård Harstad

Ola Kvaløy

Katrine Løken

Simen Markussen

Mari Rege

Karen Helene Ulltveit-Moe

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen **Telefon:** 22 00 10 59 **Sentralbord:** 22 00 10 00 **Epost:** debatt@dn.no **Telefaks:** 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom **Underinnlegg/replikk:** Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) **Legg ved portrettfoto.**

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.